

Розділ III. ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

DOI: 10.33766/2524-0323.100.163-174

УДК: 343.98

Канюка І. М., кандидатка юридичних наук, головна судова експертка з контролю якості та метрологічного забезпечення Івано-Франківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України (м. Івано-Франківськ, Україна)

e-mail: kaniukaim@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8767-6534>

Солоненко І. І., головний судовий експерт сектору трасологічних досліджень відділу криміналістичних видів досліджень Івано-Франківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України (м. Івано-Франківськ, Україна)

e-mail: solonenko91@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5823-4665>

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УСПІШНОСТІ ВИПРОБУВАЛЬНИХ ЛАБОРАТОРІЙ

Стаття присвячена висвітленню питання дотримання вимог міжнародних стандартів випробувальними лабораторіями, зокрема у криміналістичних центрах МВС. Досліджено поняття ризику та системи управління ризиками в окремих нормативних актах. Встановлено, що розуміння основних понять різняться, оскільки ризик-менеджмент є багатоаспектним явищем.

Проаналізовано і встановлено схожість та відмінність у визначеннях даних понять. Доведено, що ризик існує в будь-якій діяльності людини, організації, установи. Відповідно, керування ризиками повинно бути складовою частиною будь-якої системи управління, яка буде полягатиме в їх ідентифікації, оцінці, аналізі, а також у виборі методів мінімізації їх наслідків. Оскільки діяльність випробувальних лабораторій Експертної служби МВС регламентується вимогами ДСТУ EN ISO/IEC 17025, то проведено аналіз впливу окремих ризиків на достовірність результатів дослідження. Розглянуто особливості проведення моніторингу достовірності результатів дослідження. Доведено, що при плануванні подальшої діяльності необхідно враховувати, що дії щодо ризиків та можливостей повинні бути пропорційними потенційному впливу на достовірність результатів дослідження. Серед основних аспектів, які мають бути враховані, це ціль і стратегія лабораторії. Розглянуто основні принципи, яких потрібно дотримуватися при формуванні системи ризик-менеджменту. Зазначено, що стандарт ДСТУ IEC/ISO 31010:2013 визначає основні переваги від провадження загаль-

© Канюка І. М.,

Солоненко І. І., 2022

ного оцінювання ризику. Також наведено методи оцінювання ризику. Встановлено, що ризик для кожної лабораторії є індивідуальним, відповідно, використання однакових методів оцінювання ризику чи створення універсальної системи ризик-менеджменту для всіх лабораторій неможливе. Узагальнено, що функціонування ризик-менеджменту в лабораторіях є надзвичайно важливим, але малодослідженим.

Ключові слова: ризик, управління ризиками, ризик-менеджмент, випробувальна лабораторія, експертні центри, стандарт, система менеджменту.

Постановка проблеми. Поширення у світі гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом, стало першим випробуванням для нашої країни і всього світу. Тільки-но суспільство адаптувалося, навчилися жити та працювати в протиепідемічному режимі, як з'явилася нове випробування в нашій державі – війна. До нього не були готові ні люди, ні установи.

Налагодженість роботи в будь-якій організації залежить від багатьох факторів, у тому числі і від прогнозування майбутнього. Система менеджменту установи чи організації, де було впроваджено ризик-орієнтовне мислення та прораховані варіанти вирішення таких катастрофічних ситуацій, змогла швидше адаптуватися до реалій зовнішнього середовища. Проте відновити роботу та почати працювати в умовах війни не змогли також і багато підприємств. Починаючи свою діяльність заново чи працюючи в умовах війни, будь-яка організація повинна навчитися передбачати критичні ситуації. Саме впровадження ризик-менеджменту в умовах невизначеності допоможе керівникам приймати оптимальні управлінські рішення, які будуть спрямовані на зменшення впливу наслідків виникнення ризиків на діяльність організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження поняття ризику, управління ризиком та ризик-менеджменту розглядалося в багатьох галузях науки. Окремі аспекти ризик-менеджменту вивчалися такими науковцями, як: А. Альгіна, В. Апопій, С. Баранцева, П. Бернстайн, М. Боровик, А. Віллет, В. Вітлінський, В. Кравченко, В. Новіков, О. Сосновська, А. Старостіна та інші.

Водночас малодослідженим залишається питання функціонування ризик-менеджменту у випробувальних лабораторіях, зокрема у криміналістичних центрах МВС.

Формулювання цілей. Метою статті є наукове обґрунтування необхідності належного функціонування інтегрованої системи ризик-менеджменту у випробувальних лабораторіях та визначення основних її переваг.

Виклад основного матеріалу. У будь-якій сфері діяльності суб'єкт господарювання прагне уникнути чи мінімізувати виникнення ризикових ситуацій, які моли б вплинути на дохід чи стабільність функціонування організації. Ризиковість є невід'ємною складовою підприємницької діяльності; невизначеність розглядається як первинне явище, а ризик – вторинне. Чим більша невизначеність при прийнятті господарського рішення, тим більший ступінь ризику. Усунути ризики з діяльності господарюючих суб'єктів неможливо, оскільки вони являють собою елемент об'єктивної дійсності. Основна відмінність між ризиком

та невизначеністю – це можливість вимірювання та оцінки: невизначеність виміряти неможливо – водночас як ризик можна оцінити. Отже, ризиком, на відміну від невизначеності, можна управляти [13, с. 372].

Можливість мінімізувати ризик чи створити такі умови, щоб прийняти ризик, спонукає керівників до інтеграції ризик-менеджменту в систему управління. Інтегрування ризик-менеджменту в стратегічне планування організації чи компанії посідає одне з ключових питань. Ступінь впливу ризику на діяльність установи чи організації залежить не тільки від факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, а й від наявності в менеджера та керівника організації спеціальних знань у галузі ризик-менеджменту, правильності стратегічного планування та навиків оперативного реагування. Інтеграція ризик-менеджменту допомагає ідентифікувати ризики в діяльності, оцінити їх, мінімізувати збитки, створити систему ризик-захищеності організації, в умовах війни по максимуму зберегти існуючі ресурси та персонал, побачити нові можливості розвитку й удосконалення діяльності.

Через багатогранність та багаторівневість ризик-менеджменту в нормативних документах і наукових дослідженнях немає єдиного поняття ризику та управління ризиками. І тому перш ніж перейти до розгляду функціонування ризик-менеджменту у випробувальних лабораторіях, вважаємо за необхідне розглянути поняття ризику хоча б у нормативних актах, а наукові погляди залишимо для майбутніх досліджень (див. Табл.).

Таблиця

Положення про управління ризиками в установах Експертної служби МВС	Ризик – характеристика ситуації, що має невизначеність результату. Управління ризиками – процеси, пов'язані з ідентифікацією, аналізом ризиків та прийняття рішень, у яких максимізовано позитивні й мінімізовано негативні наслідки ризикових цілей [9].
ДСТУ ISO Guide 73:2013 Керування ризиком. Словник термінів	1.1.Ризик. Невизначеність щодо досягнення цілей. Примітка1. Результатом може бути як негативний, так і позитивний відхил від очікуваного. Примітка 2. Цілі можуть стосуватися різних аспектів (наприклад, цілі щодо охорони здоров'я та безпеки, фінансові чи екологічні цілі) і різних рівнів (наприклад, стратегічного рівня, рівня організації в цілому, рівня проекту, продукції чи процесу). Примітка 3. Ризик часто характеризують, посилаючись на потенційні події

	<p>(охоплюючи зміни обставин) і правдоподібності її виникнення.</p> <p>Примітка 5. Невизначеність - це стан нестачі (навіть часткової) інформації, пов'язаної з розумінням або знанням події, її наслідків або правдоподібності [4].</p>
ISO 31000:2018 Менеджмент ризиків. Принципи та настанови.	Ризик - вплив невизначеності на ціль [1].
Інструкція з організації внутрішнього контролю в системі Міністерства юстиції України	<p>Ризик - можливість настання події, що матиме вплив на здатність суб'єкта внутрішнього контролю виконувати завдання і функції та досягати визначеної мети (місії), стратегічних й інших цілей діяльності;</p> <p>Система внутрішнього контролю - впроваджені керівником установи політики, правила і заходи, які забезпечують функціонування взаємозв'язок та підтримку всіх елементів внутрішнього контролю й спрямовані на мінімізацію ризиків і досягнення визначених мети, стратегічних та інших цілей, завдань, планів і вимог щодо діяльності суб'єкта внутрішнього контролю [5].</p>
Про запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення	<p>Ризики - небезпека (загроза, уразливі місця) для суб'єктів первинного фінансового моніторингу бути використаними з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення під час надання ними послуг відповідно до характеру їх діяльності.</p> <p>Управління ризиками - заходи, що вживаються суб'єктами первинного фінансового моніторингу щодо створення та забезпечення функціонування системи управління ризиками, що передбачає, зокрема, визначення (виявлення), оцінку/переоцінку (вимірювання), моніторинг, контроль ризиків, з метою їх мінімізації [10].</p>
Методичні рекомендації з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах	Діяльність з управління ризиками в установі полягає в ідентифікації, оцінці та визначенні способів реагування на ризики і заходів контролю з метою запобігання або зменшення їх негативного

	впливу на досягнення установою мети й стратегічних цілей [7].
Методика виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінка та визначення форми управління ними	Ризик - можливість настання події, дії або бездіяльності, які можуть впливати на державно-приватне партнерство на будь-якому етапі його здійснення, витрати, стан активів та якість послуг або очікувану прибутковість. Управління ризиками - процес, що триває протягом здійснення державно-приватного партнерства і передбачає виявлення, оцінку ризиків, визначення шляхів запобігання їх виникненню, ліквідацію негативних наслідків і передачу ризиків (включаючи страхування), а також прийняття ризиків [6].
Про об'єкти підвищеної небезпеки	Ризик - імовірність виникнення будь-якої небезпечної події протягом певного періоду або за певних обставин [11].

Звісно, це тільки окремі нормативні документи, у яких надано тлумачення поняття «ризик», але якщо їх проаналізувати, то можна визначити основні характерні ознаки цього поняття. До них належать: небажаність, небезпека, дія, бездіяльність, невизначеність, імовірність, можливість, несприятливі фактори, стохастичність, наслідки. Простежуються також спільні риси щодо керування ризиками, такі як: ідентифікація, оцінка, контроль, мінімізація, ліквідація тощо.

Проведений аналіз свідчить, що однозначного розуміння сутності поняття «ризик» немає. Така багатоаспектність і багатогранність цього явища дозволяє тлумачити дане поняття крізь призму багатьох галузей науки. Варто зазначити, що в більшості нормативних актів враховуються тільки негативні події, які можуть виникнути, але не беруться до уваги можливості, шанси для подальшого розвитку. Також немає жодних вказівок чи рекомендації щодо побудови системи менеджменту, відповідно до якої суб'єкт господарювання може впровадити як найпростішу систему управління, у якій будуть враховуватися ризики, так і складну систему, де проводитиметься кількісна оцінка ризиків і моделювання подальшого впливу на цілі установи чи організації.

Впроваджуючи інтегровану систему менеджменту ризиків, необхідно перш за все враховувати цілі, які ставить перед собою установа чи організація, також система має бути побудована так, щоб охоплювалися всі аспекти управління ризиками. Зокрема, система менеджменту має забезпечити формування ризик-орієнтовного мислення у всіх працівників, оскільки менеджери чи керівники не завжди здатні спрогнозувати та побачити ризики, які можуть виникнути на певному етапі діяльності. Наприклад, особа, відповідальна за систему менеджменту в Експертній установі, не володіючи спеціальними знаннями в га-

лузі молекулярно-генетичних досліджень і не працюючи щоденно по цьому напрямку, не в змозі передбачити випадки виникнення контамінації при проведенні дослідження, так само як і в інших напрямках. Тому інтеграція ризик-орієнтовного мислення в усі структурні підрозділи дозволить відповідальній особі, враховуючи надану інформацію про можливі ризики в підрозділах, сформувані збалансовану та ефективну систему щодо керування ризиками.

Одним із основних аспектів, які повинні бути враховані, це ціль та стратегія компанії. Перш за все при побудові системи менеджменту потрібно проаналізувати ступінь ризикованості зовнішнього середовища. На цьому етапі визначити ризики, які можуть впливати на ціль і стратегію організації, доволі складно. Тут можна розглядати декілька варіантів: ризики, які безпосередньо пов'язані зі стратегічними цілями організації; ризики, які першочергово будуть впливати на результат і ціль організації; або, наприклад, можливий ще такий варіант, коли при досягненні стратегічних цілей організації не можуть виникати будь-які істотні ризики. Усі зовнішні ризики можна поділити на: політичні, економічні, демографічні, соціальні, екологічні та ін. Якщо країна перебуває в умовах повномасштабної війни, то ймовірність виникнення всіх ризиків майже одночасно є досить висока. Тут на допомогу приходить кризовий менеджмент, який допоможе подолати проблеми, що вже виникли, та при всьому максимально зберегти активи. Кризовий менеджмент значно відрізняється від звичної нам системи менеджменту, адже якщо система ризик-менеджменту тільки передбачає ідентифікацію та оцінку потенційних ризиків, а в подальшому їх мінімізацію, то кризовий менеджмент повинен забезпечити вихід організації з ризикових ситуацій у скороченні терміни з максимальним збереженням ресурсів. Вплив зовнішніх ризиків на діяльність організації спричинює появу і внутрішніх чинників. Наприклад, у зв'язку з нестабільним фінансовим забезпеченням та економічною кризою може виникати плінність кадрів та несвоєчасне оновлення обладнання. Такі негативні наслідки, як відсутність компетентного персоналу та належного високоточного обладнання, будуть першочергово впливати на достовірність результатів досліджень у випробувальних лабораторіях. Достовірність результатів дослідження в Експертних центрах забезпечується сукупністю багатьох факторів. І якщо звернутися до ДСТУ EN ISO/IEC 17025, яким керуються всі експертні центри МВС, то в основі забезпечення достовірності результатів дослідження стоїть процедура моніторингу достовірності результатів. У даному нормативному документі зазначено, що отримані дані потрібно записувати так, щоб можна було виявити тенденції та, де це можливо, застосувати статистичні методи для аналізування результатів. Такий моніторинг потрібно планувати й переглядати, де це доречно, і долучати, зокрема:

- а) використання референтних матеріалів або матеріалів контролювання якості;
- б) використання альтернативного вимірювального обладнання, яке має бути калібровано для забезпечення простежуваності результатів;
- с) перевірку функціонування вимірювального та випробувального обладнання;

- d) застосування контрольних або робочих еталонів з контрольними картами, де застосовно;
- e) проміжні перевіряння вимірювального обладнання;
- f) дублювання випробувального або калібрування за допомогою тих самих чи інших методів;
- h) кореляцію результатів щодо різних характеристик об'єкта;
- i) аналізування отриманих результатів;
- j) внутрішньолабораторні порівняння;
- k) випробування сліпих зразків [2].

Усі дані щодо проведеного моніторингу забезпечення достовірності результатів повинні бути проаналізовані для подальшого планування та покращення діяльності лабораторії. Для проведення моніторингу забезпечення достовірності результатів необхідний кваліфікований персонал, який зумів би не тільки провести дослідження, а й проаналізувати їх результати. До чого, відповідно, і зобов'язує нас ДСТУ EN ISO/IEC 17025, де зазначено, що лабораторія має забезпечити, щоб персонал лабораторії був компетентний для виконання діяльності, за яку він несе відповідальність, та оцінювати значимість результатів [2]. Вищепераховані елементи системи менеджменту є тільки зовсім не великою частиною ризикових факторів, які можуть впливати на діяльність лабораторії. При планування своїх дій щодо ризиків та можливостей необхідно враховувати, що вони повинні бути пропорційними потенційному впливу на достовірність результатів дослідження. Даний стандарт зазначає, що лабораторія має брати до уваги ризики та можливості, пов'язані з лабораторною діяльністю, для того щоб:

- a) бути впевненою, що система менеджменту здатна досягти своїх запланованих результатів;
- b) розширювати можливості для досягнення мети та цілей лабораторії;
- c) попереджати або зменшувати небажані наслідки та можливий збій у лабораторній діяльності;
- d) досягати поліпшення [2].

Відповідно, лабораторія, оцінюючи свою систему менеджменту та враховуючи ефективність наявного керування ризиками, повинна періодично переглядати програму ризиків, вносити корективи та аналізувати діяльність щодо досягненню цілей. Усі сторони, залучені до роботи лабораторії, повинні брати участь в управлінні та мінімізації ризиків шляхом виявлення можливостей для покращення лабораторної діяльності. Перегляд програми ризиків необхідно перш за все здійснювати перед початком планування діяльності на прийдешній рік. Окрім вихідних даних щодо керуванням ризиків, керівництво лабораторії повинно враховувати при аналізуванні таку інформацію, як:

- a) зміни у внутрішніх та зовнішніх чинниках, які мають вплив на лабораторію;
- b) досягнення цілей;
- c) придатності політик та процедур, статусу дій, які є наслідком попередніх аналізів з боку керівництва;
- d) результатів останніх внутрішніх аудитів;
- e) коригувальних дій;

- f) оцінок з боку зовнішніх органів;
- h) змін в об'ємах та видах робіт або у сфері лабораторної діяльності;
- i) зворотного зв'язку від замовника та персоналу;
- j) скарг;
- k) результативності буд-яких упроваджених поліпшень;
- l) достатності ресурсів;
- m) результативності ідентифікації ризиків;
- n) результатів забезпечення достовірності результату;
- o) та інших чинників, таких як моніторинг діяльності та навчання [2].

Звісно ж, цей стандарт не обмежує лабораторію у створенні ризик-менеджменту; лабораторія може сама вирішувати, наскільки широкую методологію управління ризиків використовувати. Аналізуючи ДСТУ EN ISO/IEC 17025, можна виділити декілька переваг застосування принципів управління ризиками, зокрема:

- ризик-орієнтовне мислення мотивуватиме працівників бути більш уважними та постійно удосконалювати свою діяльність;
- сприятиме кращій комунікації між працівниками задля уникнення операційних ризиків;
- дотримання вимог стандарту буде підтвердженням того, що лабораторія повністю бере на себе відповідальність за результати своєї діяльності;
- демонструє, що лабораторія вживає заходів для зменшення чи усунення ризиків для досягнення цілі.

Однак, при формуванні ризик-менеджменту така система має відповідати основним принципам ризик-менеджменту. В ISO 31 000 «Менеджмент ризиків. Принципи та настанови» сформовано загальні керівні принципи для створення, впровадження та контролю діяльності щодо управління ризиками в організаціях. У документі виділено такі принципи, як: інтегрованість; структурованість та повнота; адаптованість; інклюзивність; динамічність; обґрунтованість; врахування людських та культурних факторів; постійне поліпшення [1]. Дотримання цих принципів забезпечує створення ефективного та результативного менеджменту ризиків. Впровадження системи ризик-менеджменту охоплює цикл від «аналізу ризику» до «мінімізації ризику» й носить довгостроковий характер, що спрямований на отримання додаткових конкурентних переваг у стратегічній перспективі [12]. Окрім дотримання принципів при побудові ризик-менеджменту, необхідно також правильно оцінити ризики. Для ефективних методів оцінки ризиків звертаємось до ДСТУ ІЕС/ISO 31010, який подає настанови щодо вибирання та застосування методів оцінювання ризику. Стандарт визначає основні вигоди від провадження загального оцінювання ризику:

- розуміння ризику та його потенційного впливу на досягнення цілей;
- надання інформації особам, які приймають рішення;
- поліпшення розуміння ризиків, з тим щоб допомогти у виборі варіантів їх оброблення;
- ідентифікація важливих чинників, що сприяють ризикам, і слабких ланок у системах та організаціях;

- порівнювання з ризиками в альтернативних системах, технологіях або підходах;

- обмін інформацією про ризики та невизначеності;
- допомога в установленні пріоритетів;
- запобігання інцидентам на основі розслідування їх причин і наслідків;
- вибір різних форм оброблення ризику;
- задоволення регуляторних вимог;
- забезпечення інформацією, яка дає змогу оцінити, наскільки ризик потрібно оцінити, якщо брати до уваги попередньо визначення критерії;
- загальне оцінювання ризиків, пов'язаних з утилізацією продукції після закінчення строку її служби [3].

У стандарті виділяють такі методи оцінювання ризику, як: «мозкова атака», «структуроване чи напівструктуроване опитування», «метод Дельфі», «переліки контрольних запитань», «попереднє аналізування небезпечних чинників (РНА)», «дослідження небезпечних чинників і працездатності (HAZZOP)», «аналізування небезпечних чинників і критичні точки контролю (НАССР)», «структурований метод «Що-якщо» Swift», «аналізування дерева відмов», «аналізування дерева подій» та інші [3]. Загалом у стандарті описано 31 метод оцінювання ризику, але навіть якщо в лабораторії неможливе використання цих методів, можна на їх основі створити власні методи оцінювання ризику.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити деякі висновки. Діяльність випробувальних лабораторій, зокрема і криміналістичних центрів МВС, супроводжується низкою ризиків, які негативно впливають на досягнення стратегічних цілей, конкурентоспроможність, забезпечення достовірності результатів дослідження та й загалом на імідж організації. Для того щоб підвищити ефективність розвитку криміналістичних центрів, що здійснюють діяльність в умовах війни та постгійної невизначеності, необхідно створити систему ризик-менеджменту, яка забезпечить своєчасне реагування на ризики, уникнення ризикових ситуацій, зміцнення конкурентоспроможності.

Під час проведення дослідження працівники випробувальних лабораторій можуть стикатися з багатьма факторами, які призводять до невизначеності ступеня довіри до отриманого результату. Лабораторії, які будуть дотримуватися вимог міжнародних стандартів, зокрема ДСТУ 17025, 31000, 31010 та інших, що розроблені для зміцнення довіри до роботи лабораторій, матимуть великі переваги над іншими організаціями.

При дотриманні вимог міжнародних стандартів можна виділити такі переваги, як:

- лабораторія працює з високим рівнем конфіденційності та неупередженості;
- забезпечується детальна документація всіх важливих процесів;
- постійно актуалізується документація;
- удосконалення діяльності здійснюється з метою досягнення цілей та стратегії організації;
- відбувається ідентифікація та мінімізація ризиків;
- підвищується кваліфікованість персоналу;

- збільшується довіра замовників до лабораторії;
- покращується імідж і репутація.

Ризик-менеджмент як одна із найважливіших систем, яка повинна функціонувати в лабораторіях Експертної служби, є на сьогоднішній момент малодослідженою та потребує подальшого розгляду й обговорення в науково-експертній спільноті.

Використані джерела:

1. ISO 31000:2018 Менеджмент ризиків. Принципи та настанови. [Чинний від 01.01.2019] Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2019. 17 с.

2. ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019 Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій. [Чинний від 23-12-2019] Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2019. 24 с.

3. ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013 Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику. [Чинний від 11-12-2013] Вид. офіц. Київ : ДП НДІ «Система», 2013. 74 с.

4. ДСТУ ISO Guide 73:2013 Керування ризиком. Словник термінів. [Чинний від 29-11-2013] Вид. офіц. Київ : ДП НДІ «Система», 2013. 17 с.

5. Інструкція з організації внутрішнього контролю в системі Міністерства юстиції України: затв. наказом від 06.11.2014 року №1864/5. [Електронний ресурс] URL : <https://minjust.gov.ua/m/instruktsiya-z-organizatsii-vnutrishnogo-kontrolyu-v-sistemi-ministerstva-yustitsii-ukraini>. (дата звернення: 28.09.2022)

6. Методика виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінка та визначення форми управління ними: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 232. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232-2011-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 28.09.2022)

7. Методичні рекомендації з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах: затв. наказом МФ України від 14.09.2012 № 995. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0995201-12#Text>. (дата звернення: 28.09.2022)

8. Положення по управлінню ризиками, пов'язаними з надання держаних гарантій та розподіл таких ризиків між державою, кредиторами і позичальниками: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 131. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/131-2011-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 28.09.2022).

9. Положення про управління ризиками в установах Експертної служби МВС: затв. наказом Експертної служби МВС від 20.12.2021 № 61-ЕС-Н-2021. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0020-22#Text>. (дата звернення: 28.09.2022).

10. Про запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2021 № 25. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>. (дата звернення: 28.09.2022).

11. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України № 15 від 18.02.2001. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text>. (дата звернення: 28.09.2022).

12. Сосновська О. О., Деденко Л. В. Ризик-менеджмент як інструмент забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності. *Європейський*

науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій. 2019. № 1(3). С. 70-79. URL : <https://www.researchgate.net/publication/337130365>. (дата звернення: 10.10.2022)

13. Сосновська О. О., Деденко Л. В. Напрями стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності. *Збірник наукових праць Університету Державної фіскальної служби України*. 2018. № 2. С. 369-383.

References:

1. ISO 31000:2018 Menedzhment ryzykiv. Pryntsyepy ta nastanovy. (2019)Kyiv : DP «UkrNDNTs». [in Ukrainian]
2. DSTU ISO/IEC 17025 Zahalni vymohy do kompetentnosti vyprobuvalnykh ta kalibrualnykh laboratorii. (2019) Kyiv: DP «UkrNDNTs». [in Ukrainian]
3. DSTU IEC/ ISO 31010 Keruvannia ryzykom. Metody zahalnoho otsiniuvannia ryzyku. (2013) Kyiv : DP NDI «Systema». [in Ukrainian]
4. DSTU ISO Guide 73 Keruvannia ryzykom. Slovyk terminiv. (2013) Kyiv: DP NDI «Systema». [in Ukrainian]
5. Instruktsiia z orhanizatsii vnutrishnoho kontroliu v systemi Ministerstva yustyttsii Ukrainy, zatv. nakazom vid 06.11.2014 № 1864/5. (2014) [Electronic resource] N. p. URL : <https://minjust.gov.ua/m/instruktsiya-z-organizatsii-vnutrish-nogo-kontrolyu-v-siste-ministerstva-yustyttsii-ukraini>. [in Ukrainian]
6. Metodyka vyjavlennia ryzykiv zdiisnennia derzhavno-privatnoho partnerstva, yikh otsinka ta vyznachennia formy upravlinnia nymy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.02.2011 № 232. (2011) [Electronic resource] N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232-2011-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian]
7. Metodychni rekomendatsii z orhanizatsii vnutrishnoho kontroliu rozporiadnykamy biudzhetykh koshtiv u svoikh zakladakh ta u pidvidomchykh biudzhetykh ustanovakh: zatv. nakazom MF Ukrainy vid 14.09.2012 № 995. (2012) [Electronic resource] N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0995201-12#Text>. [in Ukrainian]
8. Polozhennia po upravlinnia ryzykamy, pov'iazanymy z nadannia derzhanykh harantii ta rozpodil takykh ryzykiv mizh derzhavoiu, kredytoramy i pozychalnykamy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.02.2011 № 131. (2011) [Electronic resource] N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/131-2011-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
9. Polozhennia pro upravlinnia ryzykamy v ustanovakh Ekspertnoi sluzhby MVS: zatv. nakazom Ekspertnoi sluzhby MVS vid 20.12.2021 № 61-EC-H-2021. (2021) [Electronic resource] N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0020-22#Text>. [in Ukrainian].
10. Pro zapobihanniu ta protydiv lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvannia teroryzmu ta finansuvannia rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyschennia: Zakon Ukrainy vid 06.12.2019 № 25. (2019) [Electronic resource] N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>. [in Ukrainian].
11. Pro ob'iekty pidvyshchenoi nebezpeky: Zakon Ukrainy № 15 vid 18.02.2001. (2001) [Electronic resource] N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text>. [in Ukrainian].
12. Sosnovska, O. O. Dedenko, L. V. (2019) Ryzyk – menedzhment yak instrument zabezpechennia stiikoho funktsionuvannia pidpriemstva v umovakh nevyznachenosti. *Yevropeiskyi naukovyi zhurnal Ekonomichnykh ta Finansovykh innovatsii - European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations* 1(3), 70-79. URL : <https://www.researchgate.net/publication/337130365>. [in Ukrainian].

13. Sosnovska, O. O., Dedenko, L. V. (2018) Napriamy stiikoho funktsionuvannia pidpriemstva v umovakh nevyznachenosti. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu Derzha vnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific works of the University of the State Fiscal Service of Ukraine*, 2, 369-383. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022

Kaniuka I., *Candidate of Juridical Science, Chief forensic expert in quality control and metrology Ivano-Frankivsk scientific research forensic center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (Ivano-Frankivsk, Ukrainian)*

Solonenko I., *Chief forensic expert of the traceology research sector of the forensic research Department (Ivano-Frankivsk, Ukrainian)*

RISK-MANAGEMENT AS A FACTOR OF TESTING LABORATORIES SUCCESSFUL PERFORMANCE

This article is covering of issues of compliance with the requirements of international standards by testing laboratories, in particular in forensic centers of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The concept of risk and risk management systems in separate regulatory acts have been studied. It was established that due to the fact that risk management is a multifaceted phenomenon, the understanding of its main concepts differs.

The similarities and differences in the definitions of these concepts were analyzed and established. It has been proven that risk exists in any activity of a person, organization, or institution. Accordingly, risk management should be an integral part of any management system, which will consist of risk identification, assessment, analysis, as well as in the selection of methods to minimize their consequences.

Since the activity of the testing laboratories of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is regulated by the requirements of DSTU EN ISO/IEC 17025 an analysis of the influence of individual risks on the reliability of the research results was carried out.

The peculiarities of monitoring the reliability of research results are considered. It is proven that when planning further activities, it is necessary to take into account that actions regarding risks and opportunities should be proportional to the potential impact on the reliability of research results.

Among the main aspects that should be taken into account is the purpose and strategy of the laboratory. The main principles that must be followed when forming a risk management system are considered. It is noted that the standard DSTU IEC/ISO 31010:2013 identifies the main benefits of conducting a general risk assessment, and also provides risk assessment methods. It was established that the risk for each laboratory is individual, and, as a result, the use of the same risk assessment methods or the creation of a universal risk management system for all laboratories is impossible. It is summarized that the operation of risk management in laboratories is extremely important, but not researched enough.

Keywords: risk, risk management, testing laboratory, expert centers, standard, management system.